Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
przedstawiona w dniu 16 czerwca 2022 r.[1]

Sprawa C-459/20

X
przeciwko
Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht (sąd rejonowy w Hadze, ośrodek zamiejscowy w Utrechcie, Niderlandy)]

Odesłanie prejudycjalne – Obywatelstwo Unii – Artykuł 20 TFUE – Prawo pobytu obywatela państwa trzeciego, ojca małoletniego dziecka, obywatela Unii w państwie członkowskim, którego to dziecko jest obywatelem – Dziecko przebywające poza terytorium Unii – Odmowa pobytu mogąca skutkować pozbawieniem dziecka możliwości wjazdu na terytorium Unii – Najlepszy interes dziecka – Stosunek zależności między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a małoletnim dzieckiem, obywatelem Unii

I. Wprowadzenie

1. W jakim zakresie obywatel państwa trzeciego, który jest rodzicem małoletniego dziecka, obywatela Unii, może korzystać z pochodnego prawa pobytu na podstawie przepisów art. 20 TFUE w państwie członkowskim, którego obywatelem jest jego dziecko, jeżeli dziecko to od urodzenia zamieszkuje poza terytorium Unii?

2. Takie jest zasadniczo pytanie podniesione w niniejszej sprawie.

3. Odpowiedź na to pytanie wymaga ustalenia, w jakim stopniu zasady, które Trybunał ustanowił w wyrokach z dnia 8 marca 2011 r., Ruiz Zambrano[2], z dnia 15 listopada 2011 r., Dereci i in.[3], z dnia 6 grudnia 2012 r., O i in.[4], oraz z dnia 10 maja 2017 r., Chavez-Vilchez i in.[5], potwierdzone w wyroku z dnia 8 maja 2018 r. K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii)[6], mają zastosowanie do sytuacji, w której w chwili złożenia w państwie członkowskim wniosku o przyznanie pochodnego

[1] Język oryginału: francuski.
[2] C-34/09, EU:C:2011:124.
[3] C-256/11, EU:C:2011:734.
[4] C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776.
[5] C-133/15, zwany dalej „wyrokiem Chavez-Vilchez i in.”, EU:C:2017:354.
[6] C-82/16, zwany dalej „wyrokiem K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii)”, EU:C:2018:308.

prawa pobytu, po pierwsze, rodzic będący obywatelem państwa trzeciego i jego dziecko będące obywatelem Unii posiadającym obywatelstwo tego państwa, nie zamieszkują razem, a po drugie, dziecko to nigdy nie przebywało na terytorium Unii.

4. Analiza ta wymaga rozróżnienia dwóch przypadków. Pierwszy przypadek dotyczy sytuacji, w której wniosek ten stanowi część „jednoosobowego" działania rodzica będącego obywatelem państwa trzeciego, przy czym nie ma on żadnego związku z wjazdem lub pobytem dziecka będącego obywatelem Unii, w państwie członkowskim, którego jest obywatelem. Drugi przypadek dotyczy sytuacji, gdy wniosek ten stanowi element „wspólnego" działania rodzica i dziecka, które zamierza skorzystać ze swobody przemieszczania się wynikającej z jego statusu obywatela Unii, opuszczając terytorium państwa trzeciego, w którym ma miejsce zwykłego pobytu, aby udać się do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem.

5. Odpowiedź na to pytanie wymaga także dokładnego ustalenia z jednej strony zasad dotyczących oceny tego, jak najlepiej zabezpieczyć najlepszy interes dziecka, a z drugiej strony kryteriów oceny istnienia stosunku zależności, który w takiej sytuacji może stanowić podstawę do ustanowienia pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE.

II. Okoliczności faktyczne w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

A. Okoliczności faktyczne

6. Skarżąca, będąca obywatelką Tajlandii, przebywała legalnie w Niderlandach, gdzie zawarła związek małżeński z A, obywatelem Niderlandów. W czasie trwania małżeństwa w dniu 28 marca 2012 r. urodziło się dziecko, które ma obywatelstwo niderlandzkie. Dziecko to, mające obecnie 10 lat, urodziło się w Tajlandii, gdzie było wychowywane przez babcię ze strony matki, która to po urodzeniu dziecka wróciła do Niderlandów. Dziecko zawsze mieszkało w tym państwie trzecim i nigdy nie przebywało w Niderlandach ani w żadnym innym państwie członkowskim Unii. Skarżąca kilkakrotnie odwiedziła je w Tajlandii. Dziecko to nie zna ani języka niderlandzkiego, ani angielskiego [7].

7. Decyzją z dnia 22 maja 2017 r. prawo pobytu skarżącej zostało cofnięte z mocą wsteczną do dnia 1 czerwca 2016 r., na tej podstawie, że jej związek z A rzeczywiście zakończył się w tym dniu. Rozwód został orzeczony w dniu 17 maja 2018 r., a rodzice sprawowali z mocy prawa wspólną władzę rodzicielską nad dzieckiem.

8. Z akt przedłożonych Trybunałowi wynika, że skarżąca w postępowaniu głównym złożyła w dniu 14 marca 2018 r. wniosek o zezwolenie na pobyt ze względów humanitarnych, który został oddalony w dniu 26 czerwca 2018 r. Skarga na tę decyzji również została oddalona wyrokiem z dnia 18 grudnia 2018 r.

9. W dniu 6 maja 2019 r. Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (sekretarz stanu ds. bezpieczeństwa i sprawiedliwości, zwany dalej „sekretarzem stanu") powiadomił skarżącą, że zostanie ona wydalona do Bangkoku (Tajlandia) w dniu 8 maja 2019 r.

[7] Język angielski jest również powszechnie używany w Niderlandach.

10. W dniu 7 maja 2019 r. B, będący obywatelem Niderlandów, złożył wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt [„Aanvrag voor het verblijfsdoel »familie en gezin« (wniosek o przyznanie prawa pobytu jako członek rodziny)"] w celu łączenia rodziny ze skarżącą jako członkiem rodziny rozszerzonej. Wniosek ten został oddalony decyzją z dnia 8 maja 2019 r. z tego powodu, że nie istniał trwały i wyłączny związek między skarżącą a B, a ten ostatni nie dysponował w tym celu wystarczającymi środkami. W swojej decyzji sekretarz stanu wyjaśnił ponadto, że skarżąca nie może powoływać się na istnienie pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE, uznanego przez Trybunał w wyroku Chavez-Vilchez i in.

11. W dniu 8 maja 2019 r. skarżąca została wydalona do Bangkoku (Tajlandia).

12. Decyzją z dnia 2 lipca 2019 r. sekretarz stanu podtrzymał oddalenie wniosku skarżącej o wydanie zezwolenia na pobyt.

B. Postępowanie przed sądem odsyłającym i pytania prejudycjalne

13. Skarżąca wniosła skargę na decyzję z dnia 2 lipca 2019 r., podnosząc, że w wyniku wydania tej decyzji jej dziecko zostało pozbawione możliwości pobytu na terytorium Unii, co podważa skuteczność praw, które przysługują mu z tytułu posiadania statusu obywatela Unii.

14. W tym względzie podnosi ona, że jej dziecko, ze względu na swoje obywatelstwo niderlandzkie, ma prawo pobytu na terytorium Unii. Ponadto podkreśla ona, że zawsze pozostawała w związku uczuciowym z dzieckiem i zawsze ponosiła za nie odpowiedzialność prawną i finansową. O ile w okresie poprzedzającym jej powrót do Tajlandii była ona zmuszona do wykonywania zadań związanych z opieką i wychowaniem owego dziecka na odległość za pomocą mediów społecznościowych, o tyle jednak od czasu powrotu do Tajlandii w dniu 8 maja 2019 r. opiekuje się nim codziennie. Dodaje ona, że na mocy wyroku sądu w Surinie (Tajlandia) z dnia 5 lutego 2020 r. przyznano jej wyłączną opiekę nad dzieckiem. Skarżąca twierdzi, że jej matka nie może dłużej opiekować się dzieckiem ze względu na swój stan zdrowia. Ponadto twierdzi ona, że ojciec dziecka nigdy nie sprawował nad swoim dzieckiem opieki w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym.

15. Sekretarz stanu podnosi zasadniczo, że zasady ustanowione w wyroku Chavez-Vilchez i in. nie mają zastosowania do sytuacji takiej jak ta w postępowaniu głównym, ponieważ oddalenie wniosku skarżącej o wydanie zezwolenia na pobyt nie zobowiązuje dziecka do opuszczenia terytorium Unii, gdyż od urodzenia mieszka ono w Tajlandii. Podkreśla on, że nie ma obiektywnych dowodów na to, że skarżąca faktycznie sprawuje nad swoim dzieckiem opiekę w aspekcie prawnym, finansowym i uczuciowym lub że taki stosunek zależności istnieje między skarżącą a dzieckiem ani że dziecko to byłoby zmuszone do przebywania poza terytorium Unii. Co się tyczy zaangażowania ojca dziecka, stwierdza on, że okoliczności przedstawione przez skarżącą mają charakter subiektywny. Ponadto, jako że wyrok sądu w Surinie nie był prawomocny, nie można było automatycznie uznać, że skarżąca sprawuje wyłączną opiekę nad dzieckiem. Sekretarz stanu dodał, iż skarżąca nie udowodniła również, że jej syn chciałby przyjechać i zamieszkać w Niderlandach ani że zezwolenie na pobyt leży w interesie tego ostatniego.

16. W tych okolicznościach rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht (sąd rejonowy w Hadze, ośrodek zamiejscowy w Utrechcie, Niderlandy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie odmówieniu przez państwo członkowskie przyznania obywatelowi państwa trzeciego, który ma na utrzymaniu małoletnie dziecko, obywatela Unii, pozostające z tym obywatelem państwa trzeciego w rzeczywistym stosunku zależności, prawa pobytu w państwie członkowskim, którego obywatelstwo posiada ten małoletni obywatel Unii, podczas gdy małoletni przebywa poza terytorium tego państwa członkowskiego, jak również poza terytorium Unii i/lub nigdy nie przebywał na terytorium Unii, w wyniku czego małoletni obywatel Unii zostaje faktycznie pozbawiony dostępu do terytorium Unii?

2 a) Czy (małoletni) obywatele Unii muszą wykazać lub uprawdopodobnić interes w wykonywaniu praw przysługujących im w związku z posiadaniem przez nich obywatelstwa Unii?

b) Czy ma w tym kontekście znaczenie okoliczność, że małoletni obywatele Unii co do zasady nie mogą dochodzić swoich praw samodzielnie i nie decydują sami o miejscu swojego pobytu, lecz są w tym zakresie zależni od swoich rodziców (rodzica) i że mogłoby to oznaczać, iż w imieniu małoletniego obywatela Unii są egzekwowane prawa przysługujące mu jako obywatelowi Unii, podczas gdy mogłoby to być sprzeczne z jego innymi interesami w rozumieniu między innymi [wyroku Chavez-Vilchez i in.]?

c) Czy prawa związane ze statusem obywatela Unii są bezwzględne w tym znaczeniu, że nie można utrudniać korzystania z nich lub nawet że na państwie członkowskim, którego obywatelstwo posiada (małoletni) obywatel Unii, ciąży pozytywny obowiązek umożliwienia wykonywania tych praw?

3 a) Czy dla oceny istnienia stosunku zależności, o którym mowa w pytaniu pierwszym, decydujące znaczenie ma to, czy przed złożeniem wniosku lub przed wydaniem decyzji odmawiającej przyznania prawa pobytu, lub też przed momentem, w którym sąd (krajowy) ma wydać rozstrzygnięcie w postępowaniu wszczętym na skutek tej odmowy, rodzic będący obywatelem państwa trzeciego sprawował codzienną opiekę nad małoletnim obywatelem Unii, czy też nie i czy w przeszłości inne osoby przejęły tę opiekę i/lub mogą ją (nadal) sprawować?

b) Czy można w tym kontekście wymagać, by dla celów skutecznego wykonywania przysługujących mu praw wynikających z prawa Unii małoletni obywatel Unii musiał osiedlić się na terytorium Unii ze swoim drugim rodzicem będącym obywatelem Unii, któremu być może nie przysługuje już władza rodzicielska nad tym małoletnim?

c) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej, czy ma przy tym znaczenie okoliczność, czy rodzicowi temu przysługuje władza rodzicielska, czy też nie i/lub czy sprawuje (sprawował) on nad małoletnim opiekę w aspekcie prawnym, finansowym i uczuciowym oraz czy jest on gotowy przejąć na siebie tę opiekę i/lub pieczę nad małoletnim?

d) Jeżeli ustalone zostanie, że władza rodzicielska nad małoletnim obywatelem Unii przysługuje wyłącznie rodzicowi będącemu obywatelem państwa trzeciego, to czy oznacza to, że mniejsze znaczenie ma kwestia opieki w aspekcie prawnym, finansowym i/lub uczuciowym?".

17. Rządy niderlandzki, duński i niemiecki oraz Komisja Europejska przedstawiły uwagi na piśmie.

18. Strony zostały ponadto wezwane do udzielenia ustnej odpowiedzi na pytania postawione przez Trybunał. Zostały one wysłuchane w trakcie rozprawy w dniu 23 lutego 2022 r.

III. Analiza

19. Pytania przedłożone przez sąd odsyłający do Trybunału dotyczą zasad oceny istnienia, w sytuacji takiej jak rozpatrywana, opartego na przepisach art. 20 TFUE pochodnego prawa pobytu, na które mogłaby powołać się obywatelka państwa trzeciego, będąca matką małoletniego dziecka będącego obywatelem Unii, w państwie członkowskim, w którym dziecko to posiada obywatelstwo, podczas gdy dziecko to od chwili urodzenia ma miejsce zwykłego pobytu w państwie trzecim [8].

20. Jak już wspomniałem, odpowiedź na te pytania wymaga rozróżnienia dwóch przypadków.

21. Pierwszy przypadek, który moim zdaniem leży u podstaw pierwszego pytania prejudycjalnego, dotyczy sytuacji, w której wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE stanowi część powództwa rodzica będącego obywatelem państwa trzeciego, który nie ma żadnego związku z wjazdem i pobytem dziecka, obywatela Unii, w państwie członkowskim, którego jest obywatelem. Biorąc pod uwagę cel i treść wniosku o wydanie zezwolenia na pobyt będącego przedmiotem postępowania głównego, niniejsza sytuacja wydaje się mieścić w tych ramach.

22. Drugi przypadek to taki, w którym wniosek stanowi z kolei element działania dziecka, które zamierza skorzystać ze swobody przemieszczania się wynikającej z jego statusu obywatela Unii, poprzez opuszczenie państwa trzeciego, w którym ma miejsce zwykłego pobytu, aby udać się do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem. Moim zdaniem to właśnie do tej sytuacji odnosi się zasadniczo sąd odsyłający w swoim drugim i trzecim pytaniu prejudycjalnym, ponieważ zwraca się do Trybunału o sprecyzowanie zasad oceny dotyczących z jednej strony najlepszego interesu dziecka (drugie pytanie prejudycjalne), a z drugiej strony istnienia lub braku stosunku zależności między dzieckiem a jego rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego lub jego drugim rodzicem będącym obywatelem Unii (trzecie pytanie prejudycjalne).

[8] Na temat wykładni pojęcia „miejsca zwykłego pobytu" zob. w zakresie wykładni rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1), wyrok z dnia 28 czerwca 2018 r., HR (C-512/17, EU:C:2018:513), w którym Trybunał stwierdził, że „miejsce zwykłego pobytu dziecka w rozumieniu [tego rozporządzenia] należy odnieść do miejsca, w którym faktycznie znajduje się [jego] centrum życiowe" (pkt 42), a także wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r., Mercredi (C-497/10 PPU, zwany dalej „wyrokiem Mercredi", EU:C:2010:829), w którym Trybunał orzekł już, że pojęcie „miejsca zwykłego pobytu" odnosi się do miejsca,w którym dziecko wykazuje pewną integrację ze środowiskiem społecznym i rodzinnym (pkt 47).

A. W przedmiocie pierwszego pytania prejudycjalnego

23. W swoim pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zwraca się do Trybunału zasadniczo z pytaniem, czy art. 20 TFUE stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, na mocy których obywatelowi państwa trzeciego, który ma na utrzymaniu małoletnie dziecko, obywatela Unii, odmawia się prawa pobytu na tej podstawie, że owo dziecko będące obywatelem tego państwa członkowskiego od urodzenia mieszka poza terytorium Unii.

24. Odpowiedź na to pytanie wymaga przeanalizowania go w ramach tradycyjnego rozpatrywania zasad ustanowionych przez Trybunał w wyrokach: z dnia 8 marca 2011 r., Ruiz Zambrano [9], z dnia 15 listopada 2011 r., Dereci i in. [10], z dnia 6 grudnia 2012 r., O i in. [11], oraz Chavez-Vilchez i in.

25. Zgodnie z tymi zasadami, które Trybunał streścił w pkt 47–52 wyroku K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii), art. 20 TFUE przyznaje wszystkim osobom posiadającym obywatelstwo państwa członkowskiego status obywatela Unii, który powinien stanowić podstawowy status obywateli państw członkowskich. Obywatelstwo Unii nadaje każdemu obywatelowi Unii podstawowe i indywidualne prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w traktacie i środków przyjętych w celu ich stosowania. W tym kontekście Trybunał orzekł, że art. 20 TFUE stoi na przeszkodzie przepisom krajowym, w tym decyzjom odmawiającym prawa pobytu członkom rodziny obywatela Unii, których skutkiem byłoby pozbawienie obywateli Unii możliwości skutecznego korzystania z istoty praw przyznanych im w związku ze statusem obywatela Unii.

26. Natomiast postanowienia traktatu dotyczące obywatelstwa Unii nie przyznają obywatelom państw trzecich żadnych praw o charakterze autonomicznym. Ewentualne prawa przyznane tym ostatnim nie są ich prawami własnymi, lecz prawami pochodnymi, wynikającymi z praw przysługujących obywatelowi Unii. Celem przyznania tych praw jest zapewnienie, by obywatel Unii, który nie skorzystał ze swojego prawa do swobodnego przemieszczania się, mógł mieszkać z członkiem rodziny będącym obywatelem państwa trzeciego w państwie członkowskim, którego jest obywatelem, na podstawie art. 20 TFUE, co zapewnia łączenie rodzin.

27. Trybunał stwierdził bowiem, że istnieją także sytuacje bardzo szczególne, w których – mimo że pochodne prawo dotyczące prawa pobytu obywateli państw trzecich nie podlega zastosowaniu i mimo że dany obywatel Unii nie skorzystał z przysługującej mu swobody przemieszczania się – obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny wspomnianego obywatela należy jednak przyznać prawo pobytu z uwagi na to, że w przeciwnym wypadku zostałaby naruszona skuteczność (effet utile) obywatelstwa Unii, jeżeli w konsekwencji takiej odmowy byłby on w rzeczywistości zmuszony do opuszczenia terytorium Unii, rozpatrywanego jako całość, a tym samym zostałby pozbawiony możliwości skutecznego skorzystania z istoty praw, jakie przysługują mu w związku z posiadaniem statusu obywatela Unii.

28. Jak zauważył Trybunał, takie sytuacje charakteryzują się tym, że nawet jeżeli są one regulowane przepisami należącymi a priori do kompetencji państw członkowskich, a mianowicie przepisami dotyczącymi prawa wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich wykraczającego poza zakres stosowania przepisów pochodnego prawa Unii, które pod pewnymi warunkami przewidują przyznanie takiego prawa, pozostają one w swoistym stosunku ze swobodą przemieszczania się i pobytu obywatela Unii, która to swoboda – aby nie doszło do jej naruszenia

[9] C-34/09, EU:C:2011:124.

[10] C-256/11, EU:C:2011:734.

[11] C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776.

– stoi na przeszkodzie temu, by wspomnianym obywatelom państw trzecich można było odmówić prawa wjazdu i pobytu na terytorium państwa członkowskiego, w którym przebywa ów obywatel Unii [12].

29. Jednakże odmowa przyznania prawa pobytu obywatelowi państwa trzeciego może podważyć skuteczność (effet utile) obywatelstwa Unii jedynie wówczas, jeżeli ów obywatel państwa trzeciego pozostaje z obywatelem Unii, będącym członkiem jego rodziny, w stosunku zależności, skutkiem czego ów obywatel Unii byłby zmuszony do towarzyszenia obywatelowi państwa trzeciego oraz do opuszczenia terytorium Unii rozpatrywanego jako całość.

30. Tymczasem zauważam, że z brzmienia i celu tego orzecznictwa wynika, iż nie ma ono na celu zastosowania do sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, w której z jednej strony wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu składa rodzic będący obywatelem państwa trzeciego, podczas gdy małoletnie dziecko będące obywatelem Unii nie przebywa i nigdy nie przebywało z tym rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego w państwie członkowskim, którego jest obywatelem, a z drugiej strony wniosek ten nie zawiera żadnej wskazówki, że dziecko pragnie korzystać z praw, które wynikają z jego statusu obywatela Unii, wjeżdżając i przebywając wraz z tym rodzicem na terytorium danego państwa członkowskiego.

31. Jak zauważył Trybunał w wyroku z dnia 27 czerwca 2018 r., Altiner i Ravn [13], „to właśnie obywatel Unii jest osobą odniesienia, której status umożliwia uzyskanie pochodnego prawa pobytu przez obywatela państwa trzeciego będącego członkiem rodziny owego obywatela Unii” [14].

32. W niniejszej sprawie zauważam, że w chwili złożenia wniosku matka dziecka nadal przebywała w tym państwie członkowskim, natomiast jej małoletnie dziecko będące obywatelem Unii zawsze przebywało w Tajlandii. W związku z tym w zakresie, w jakim matka i jej dziecko zawsze żyli osobno w dwóch różnych państwach, nie mogli oni prowadzić prawdziwego życia rodzinnego. W tych okolicznościach odmowa przyznania pochodnego prawa pobytu matce dziecka nie wydaje się nie uwzględniać prawa do łączenia rodzin zainteresowanych osób.

33. Ponadto w chwili składania wniosku o przyznanie prawa pobytu istniały podstawy, by wątpić w zamiar matki dziecka do osiedlenia się z nim w Niderlandach, czyli w państwie członkowskim, którego obywatelem jest dziecko. Po rozwodzie rodziców i cofnięciu zezwolenia na pobyt w związku z „łączeniem rodzin”, które posiadała matka dziecka, w dniu 14 marca 2018 r. złożyła ona wniosek o zezwolenie na pobyt ze względów humanitarnych, który został oddalony, a następnie w dniu 7 maja 2019 r. złożyła wniosek rozpatrywany w niniejszej sprawie. Wniosek ten, dołączony do akt krajowych i zatytułowany [„Aanvrag voor het verblijfsdoel »familie en gezin« (wniosek o przyznanie prawa pobytu jako członek rodziny)”], jest przede wszystkim wnioskiem o łączenie rodziny złożonym przez B, partnera skarżącej, na rzecz matki dziecka. Z krajowych akt sprawy wynika, że ów wniosek nie zawiera żadnych informacji na temat konkretnych kroków podjętych przez matkę w celu umożliwienia dziecku wjazdu i przebywania z nią w Niderlandach.

12 Zobacz wyrok Chavez-Vilchez i in. (pkt 64 i przytoczone tam orzecznictwo).

13 C-230/17, EU:C:2018:497.

14 Punkt 27 i przytoczone w tym wyroku orzecznictwo.

34. W tych okolicznościach odmowa przyznania pochodnego prawa pobytu matce dziecka nie ma skutku ani konsekwencji w postaci pozbawienia tego dziecka skutecznego korzystania z podstawowych praw, które wynikają z jego statusu obywatela Unii, ponieważ nie jest ono zobowiązane ani do opuszczenia terytorium Unii, w którym nie przebywa, ani do zrezygnowania z udania się na owo terytorium i przebywania na nim – w braku działań podjętych w tym celu.

35. Taka sytuacja, o ile nie ma związku ze swobodą przemieszczania się i pobytu, z której korzysta małoletnie dziecko ze względu na swój status obywatela Unii, nie może prowadzić do powstania pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE [15].

36. Proponuję zatem Trybunałowi, by orzekł, że art. 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom państwa członkowskiego, na mocy których obywatelowi państwa trzeciego będącemu rodzicem małoletniego dziecka, które jest obywatelem tego państwa, odmawia się pochodnego prawa pobytu na terytorium tego państwa, jeżeli dziecko to nigdy nie przebywało na terytorium Unii, ma miejsce zwykłego pobytu poza tym terytorium i nie zamierza korzystać z praw związanych ze statusem obywatela Unii przy wnoszeniu o umożliwienie wjazdu i pobytu w owym państwie członkowskim w towarzystwie rodzica, na którego utrzymaniu pozostaje.

37. Należy teraz zbadać drugi przypadek, w którym wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu miałby, przeciwnie, na celu zapewnienie dziecku możliwości korzystania z praw wynikających z jego statusu obywatela Unii, poprzez umożliwienie mu wjazdu i pobytu w państwie członkowskim, którego jest obywatelem. Korzystanie z prawa pobytu przez małoletnie dziecko zakłada bowiem, że towarzyszy mu osoba, która faktycznie przejmuje nad nim opiekę lub odpowiedzialność w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym. Sąd odsyłający wyraża obawę, że odmowa przyznania takiego prawa pobytu doprowadziłaby do pozbawienia dziecka możliwości podróżowania do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem, i przebywania na jego terytorium ze względu na stosunek zależności, jaki łączy je z matką.

38. W takim przypadku należy upewnić się, że korzystanie z praw obywatelskich i związanych z nimi praw pochodnych leży w interesie dziecka i jest uzasadnione w świetle stosunku zależności dziecka od rodzica pochodzącego z państwa trzeciego.

39. Aspekty te są analizowane w ramach rozpatrywania drugiego i trzeciego pytania prejudycjalnego.

[15] Zobacz w tym względzie wyrok z dnia 27 czerwca 2018 r., Altiner i Ravn (C-230/17, EU:C:2018:497), w którym Trybunał orzekł, iż „okoliczność, że wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt nie został złożony »w naturalnej konsekwencji« powrotu obywatela Unii, stanowi istotny element, który – choć sam w sobie nie ma decydującego charakteru – może w ramach całościowej oceny doprowadzić do uznania przez państwo pochodzenia obywatela Unii, że nie istnieje związek między tym wnioskiem a uprzednim skorzystaniem przez rzeczonego obywatela Unii ze swobody przemieszczania się, a tym samym do odmowy wydania takiego dokumentu pobytowego” (pkt 34).

B. W przedmiocie drugiego pytania prejudycjalnego, dotyczącego zasad oceny najlepszego interesu dziecka

40. W drugim pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o sprecyzowanie zasad oceny dotyczących najlepszego interesu dziecka w sytuacji, gdy wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE wpisuje się w ramy przemieszczenia dziecka z państwa trzeciego, w którym ma ono miejsce zwykłego pobytu, do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem.

41. W szczególności sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z pytaniem, czy konieczne jest wykazanie, że takie przemieszczenie stanowi rzeczywistą lub prawdopodobną korzyść dla dziecka oraz czy prawa wynikające z obywatelstwa Unii są prawami bezwzględnymi w tym sensie, że państwo członkowskie, którego obywatelem jest obywatel Unii, ma pozytywny obowiązek umożliwienia i nieutrudniania ich wykonywania.

42. Pytania te wydają się wynikać z obawy wyrażonej przez sąd odsyłający, że przemieszczenie dziecka może być w tej sprawie motywowane przede wszystkim chęcią matki, obywatelki państwa trzeciego, powrotu do Niderlandów i zachowania w ten sposób prawa pobytu w tym państwie członkowskim. W świetle tych elementów wydaje mi się zatem ważne, aby w kontekście odpowiedzi, której należy udzielić, uwzględnić szczególne okoliczności tej sprawy i nie zastępować sądu odsyłającego lub właściwego organu krajowego w wykonaniu spoczywającego na nich zadania, a mianowicie w orzekaniu na temat ewentualnych okoliczności towarzyszących złożeniu przez matkę tego dziecka wniosku o przyznanie pochodnego prawa pobytu.

43. W pierwszej kolejności uważam, że korzystanie z praw wynikających z obywatelstwa Unii oraz z pochodnego prawa z niego wynikającego może mieć miejsce tylko w takim zakresie, w jakim służą one najlepszemu interesowi dziecka i zapewniają poszanowanie jego praw podstawowych, zgodnie z art. 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”) [16].

44. W kontekście rozpatrywania wniosku o przyznanie pochodnego prawa pobytu, złożonego w związku z wjazdem i pobytem dziecka, obywatela Unii, w państwie członkowskim, którego jest ono obywatelem, ocenę tę należy zatem przeprowadzić z punktu widzenia dziecka, a nie z punktu widzenia rodzica będącego obywatelem państwa trzeciego [17].

45. Artykuł 24 ust. 1 karty zobowiązuje zatem właściwy organ krajowy do podjęcia wszelkich odpowiednich środków w celu zapewnienia danemu dziecku rzeczywistej i skutecznej możliwości bycia wysłuchanym.

46. Artykuł 24 ust. 2 karty wymaga ponadto, aby właściwy organ krajowy wziął pod uwagę najlepszy interes dziecka. Do organu tego należy zatem upewnienie się w świetle wszystkich aktualnych i istotnych okoliczności każdej sprawy, że przemieszczenie wspomnianego dziecka odbywa się z uwzględnieniem jego interesów [18]. Oznacza to, że należy sprawdzić, czy wydanie nie

[16] Zobacz ostatnio wyroki: z dnia 11 marca 2021 r., État belge (Powrót rodzica małoletniego) (C-112/20, EU:C:2021:197, pkt 26 i przytoczone tam orzecznictwo); a także z dnia 14 grudnia 2021 r. Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo” (C-490/20, EU:C:2021:1008, pkt 59, 63).

[17] Zobacz w tym względzie stanowisko rzecznika generalnego Cruza Villalóna w sprawie Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:738, pkt 93). W tym kontekście uważam, że ocena ta w istocie nie różni się od oceny, jakiej muszą dokonać właściwe organy krajowe przy podejmowaniu decyzji o odpowiedzialności rodzicielskiej w przypadku przemieszczenia dziecka z jednego państwa członkowskiego do drugiego.

[18] Zobacz wyrok z dnia 26 marca 2019 r., SM (Dziecko umieszczone w algierskiej kafali) (C-129/18, EU:C:2019:248, pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).

będzie miało negatywnego wpływu na sytuację dziecka i czy leży ono w jego interesie, wpisując się w ramy konkretnego projektu życia rodzinnego lub jak stwierdziła Komisja podczas przesłuchania, „wiarygodnego projektu".

47. W tym względzie należy zwrócić szczególną uwagę na środowisko społeczne i rodzinne dziecka, a w okolicznościach postępowania głównego na perspektywę jego przemieszczenia i zamiary matki dziecka w tym względzie.

48. W drugiej kolejności należy zatem przeanalizować te różne kryteria.

1. Środowisko społeczne i rodzinne dziecka

49. Co do zasady, jak zauważył Trybunał, środowiskiem małoletniego dziecka jest w istocie środowisko rodzinne, tworzone przede wszystkim przez osobę bądź osoby stanowiące punkt odniesienia, z którymi dziecko żyje, które w rzeczywistości zajmują się nim i o nie dbają [19]. W sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, gdy dziecko ma dziesięć lat, a więc jest w wieku szkolnym, właściwy organ krajowy powinien ocenić ewentualny negatywny wpływ, jaki jego przemieszczenie może mieć na jego dobrostan fizyczny i moralny oraz na jego relacje uczuciowe, rodzinne i społeczne, a także na jego sytuację materialną [20].

50. W niniejszej sprawie z akt krajowych wynika, że dziecko, od urodzenia w Tajlandii, było wychowywane przez babcię ze strony matki, w związku z czym nawiązało z nią z pewnością bardzo silną więź emocjonalną. Dziecko to uczęszcza również do szkoły w Tajlandii, co świadczy o jego związkach ze środowiskiem językowym i kulturowym tego kraju, w którym mieszkają inni członkowie jego rodziny. Z akt krajowych wynika z kolei, że dziecko nigdy nie było w Niderlandach i nie zna języka niderlandzkiego ani angielskiego.

51. Tymczasem właściwy organ krajowy powinien wziąć również pod uwagę najnowsze wydarzenia w życiu rodzinnym dziecka. Powinien on zatem uwzględnić charakter i intensywność relacji, które (prawdopodobnie) rozwinęły się między dzieckiem a jego matką od czasu powrotu tej ostatniej do Tajlandii. Ponadto, jeśli informacje zawarte w aktach krajowych nie umożliwiają ustalenia charakteru relacji A z dzieckiem ani aktualnego zakresu udziału A w utrzymaniu dziecka, to należałoby ustalić, czy ojciec dziecka nie ma możliwości lub nie jest w stanie się nim opiekować oraz czy dziecko pragnie utrzymywać osobiste relacje i bezpośredni kontakt z ojcem, powołując się w ten sposób na prawo wynikające z art. 24 ust. 3 karty.

2. Istnienie wiarygodnych planów na życie

52. Właściwy organ krajowy musi również wziąć pod uwagę warunki i przyczyny przemieszczenia dziecka z państwa trzeciego, w którym ma ono miejsce zwykłego pobytu, do państwa członkowskiego, którego jest obywatelem, ale w którym nigdy nie przebywało [21]. Należy bowiem

[19] Zobacz wyrok Mercredi (pkt 53, 54).

[20] Zobacz zgodnie z zasadami wypracowanymi przez Trybunał wyrok z dnia 27 października 2016 r., D. (C-428/15, EU:C:2016:819, pkt 59).

[21] Zobacz analogicznie wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r., A (C-523/07, EU:C:2009:225, pkt 44); wyrok Mercredi (pkt 44).

uwzględnić ewentualne ryzyko uznania, że dziecko to stanowi środek umożliwiający obywatelowi państwa trzeciego pobyt na terytorium Unii, co stanowiłoby nadużycie pochodnego prawa pobytu przyznanego na mocy art. 20 TFUE [22].

53. Analiza taka jest tym bardziej konieczna w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, w której matka dziecka ma swoje korzenie geograficzne i rodzinne w państwie trzecim, w którym dziecko to ma miejsce zwykłego pobytu i w którym, zgodnie z jej własnymi oświadczeniami, ojciec i dziecko mają niewielką więź lub nie mają jej wcale.

54. W tym przypadku intencje matki dziecka, która wydaje się jedyną osobą posiadającą władzę rodzicielską nad dzieckiem, są więc szczególnie istotne.

55. Zamiar matki pozostania w Niderlandach nie budził wątpliwości w momencie składania przez nią wniosku o wydanie przedmiotowego zezwolenia na pobyt. Ponadto inne czynniki, o których mowa w pkt 33 niniejszej opinii, wzbudziły w tamtym czasie wątpliwości co do tego, czy miała ona stanowczy zamiar osiedlenia się z dzieckiem w tym państwie. Wreszcie, jeśli matka twierdzi, że od czasu powrotu do Tajlandii prowadziła rzeczywiste życie rodzinne z dzieckiem, to nie wydaje się, aby było to efektem bardzo przemyślanej decyzji o zamieszkaniu z dzieckiem, lecz wydania decyzji nakazującej powrót, która została wobec niej wykonana w dniu 8 maja 2019 r.

56. Jednakże nie należy zakładać, że istnieje ryzyko nadużyć tylko na podstawie tego, że obywatelka państwa trzeciego mieszka od kilku lat z dala od swojego dziecka. Nie można zatem uznać, że wszystkie te okoliczności nieodwołalnie przesądzają o miejscu zamieszkania dziecka w Tajlandii. Nie należy pozbawiać owego dziecka możliwości podróżowania i przebywania w państwie członkowskim, którego jest obywatelem, ani też matka tego dziecka nie może być pozbawiona możliwości kontynuowania w Niderlandach życia rodzinnego, które rozpoczęła w 2019 r. ze swoim synem w Tajlandii.

57. W tych okolicznościach zamiaru matki osiedlenia się z dzieckiem w państwie członkowskim, którego obywatelstwo posiada, należy poszukiwać w obiektywnych lub konkretnych dowodach potwierdzających, że przemieszczenie dziecka jest rzeczywiste, że jego pobyt w państwie członkowskim obywatelstwa nie ma charakteru tymczasowego lub okazjonalnego oraz że został on podjęty w najlepszym interesie dziecka. I tak na przykład zakup lub najem mieszkania w tym państwie członkowskim [23] lub zapisanie się do szkoły mogą stanowić stosunkowo silne poszlaki.

58. Choć dowody te są ważne, nie są z pewnością jedynymi, które należy brać pod uwagę. Analiza, do której przeprowadzenia zobowiązane są organy krajowe, musi być zawsze przeprowadzona po dokonaniu ogólnej oceny sytuacji i rozważeniu wszystkich istotnych okoliczności, w celu ustalenia środowiska rodzinnego i społecznego dziecka oraz zabezpieczenia jego interesów.

3. Wywiad z dzieckiem i rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego

59. Wydaje mi się, że ocena sytuacji dziecka nie może się odbyć bez umożliwienia temu ostatniemu wyrażenia opinii, czy chce ono wyjechać i osiedlić się ze swoją matką w państwie członkowskim, którego jest obywatelem, zgodnie z art. 24 karty. W niniejszym przypadku, choć

[22] Jak podkreśla się w doktrynie, pragnę przypomnieć, że „obywatel państwa trzeciego jest w ostatecznym rozrachunku brany pod uwagę tylko w takim zakresie, w jakim stanowi dla obywatela [będącego pozostającym na utrzymaniu rodzica małoletnim] środek umożliwiający mu przebywanie na terytorium Unii". Zobacz V. Réveillère, La protection statutaire du citoyen: demeurer sur le territoire de l'Union (dans son État de nationalité), *Revue trimestrielle de droit européen*, 11/2020, nr 3, s. 721.

[23] Zobacz analogicznie wyrok z dnia 2 kwietnia 2009 r., A (C-523/07, EU:C:2009:225, pkt 40); wyrok Mercredi (pkt 50).

dziecko nadal pozostaje na utrzymaniu matki, ma ono obecnie dziesięć lat, a więc jest w wieku szkolnym, który pozwala mu, w przeciwieństwie do bardzo małych dzieci, zostać wysłuchanym, jeśli tego chce. Ponadto wydaje mi się, że właściwy organ krajowy powinien również zapewnić osobie posiadającej wyłączną władzę rodzicielską, która jest inicjatorem przemieszczenia tego dziecka, możliwość przedstawienia swoich uwag na temat przyczyny owego przemieszczenia.

60. W świetle tych okoliczności uważam zatem, że art. 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż w sytuacji, w której obywatel państwa trzeciego będący rodzicem małoletniego dziecka będącego obywatelem Unii składa wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu w państwie członkowskim, którego dziecko jest obywatelem i do którego zamierza się ono przemieścić w celu pobytu, właściwy organ tego państwa członkowskiego jest zobowiązany ustalić, czy przemieszczenie dziecka leży w jego najlepszym interesie, zgodnie z art. 24 ust. 2 karty. Takie ustalenie musi, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, umożliwiać określenie ewentualnego wpływu takiego przemieszczenia na fizyczne i moralne dobro dziecka, jego sytuację materialną oraz jego relacje uczuciowe, rodzinne i społeczne. Ustalenie to musi być również oparte na dowodach, że przemieszczenie owego dziecka jest rzeczywiste, a pobyt dziecka w danym państwie członkowskim nie ma w żadnym razie charakteru tymczasowego lub okazjonalnego i nie ma na celu wyłącznie uzyskania przez jednego z rodziców pochodnego dokumentu pobytowego na podstawie art. 20 TFUE.

C. W przedmiocie trzeciego pytania prejudycjalnego, dotyczącego oceny istnienia stosunku zależności mogącego skutkować powstaniem pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE

61. W trzecim pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zwraca się zasadniczo do Trybunału o sprecyzowanie różnych zasad oceny istnienia stosunku zależności mogącego skutkować powstaniem pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE w sytuacji, w której małoletnie dziecko będące obywatelem Unii korzysta z prawa do przemieszczania się i pobytu na terytorium państwa członkowskiego, którego jest obywatelem.

62. Po pierwsze, sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o wyjaśnienie znaczenia, jakie należy przypisać momentowi, w którym rodzic będący obywatelem państwa trzeciego sprawował codzienną opiekę nad swoim dzieckiem będącym obywatelem Unii lub tej opieki nie sprawował, a także okoliczności, że w przeszłości inne osoby sprawowały tę opiekę lub mogły ją sprawować w przyszłości.

63. Po drugie, sąd odsyłający kwestionuje zakres, w jakim dziecko będące obywatelem Unii mogło osiedlić się na terytorium Unii wraz ze swoim ojcem będącym również obywatelem Unii. Z jednej strony sąd ten zwraca się do Trybunału o wyjaśnienie znaczenia, jakie należy przypisać faktowi, że ojciec dziecka sprawował nad nim opiekę (lub jej nie sprawował) w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym opiekę lub opiekował się nim i jest gotowy sprawować taką opiekę (lub nie jest do tego gotowy) w przyszłości. Z drugiej strony sąd odsyłający kwestionuje znaczenie kryterium opieki w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym, jaką rodzic będący obywatelem Unii sprawuje w stosunku do dziecka w przypadku ustalenia, że drugi rodzic, będący obywatelem państwa trzeciego, sprawuje wyłączną pieczę nad dzieckiem.

64. W pierwszej kolejności, jeśli chodzi o ocenę przyznania pochodnego prawa pobytu na podstawie postanowień art. 20 TFUE, analiza, którą ma przeprowadzić właściwy organ krajowy, dotyczy istnienia stosunku zależności między z jednej strony małoletnim dzieckiem będącym obywatelem Unii, a z drugiej strony rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego. W tym

kontekście przypominam, że Trybunał odniósł się do bardzo szczególnych sytuacji, w których obywatel Unii nie ma innego wyboru i musi podążać za obywatelem państwa trzeciego, ponieważ jest na utrzymaniu tej osoby, a tym samym pozostaje w całości zależny od niej jako źródła utrzymania i zaspokojenia swoich potrzeb. Sytuacje te dotyczą przede wszystkim rodziców będących obywatelami państw trzecich, którzy sprawują rzeczywistą pieczę nad małoletnim dzieckiem będącym obywatelem Unii lub którzy sprawują nad nim opiekę w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym. I tak w kontekście sprawy, która doprowadziła do wydania wyroku Chavez-Vilchez i in., Trybunał orzekł, iż „[o]koliczność, że drugi rodzic, będący obywatelem Unii, jest faktycznie zdolny i gotowy do sprawowania samemu faktycznie na co dzień opieki nad dzieckiem, stanowi istotny element, który jednak sam w sobie nie wystarczy do stwierdzenia, że *między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a dzieckiem* nie istnieje taki stosunek zależności, w wyniku którego wspomniane dziecko byłoby zmuszone do opuszczenia terytorium Unii, gdyby temu obywatelowi państwa trzeciego odmówiono przyznania prawa pobytu”[24]. Trybunał przypomniał, że „[t]akie stwierdzenie musi […] opierać się na uwzględnieniu, w nadrzędnym interesie danego dziecka, wszystkich okoliczności danego przypadku, a w szczególności wieku dziecka, stopnia jego rozwoju psychicznego i emocjonalnego, siły związku uczuciowego dziecka zarówno z jego rodzicem będącym obywatelem Unii, jak i z rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego, a także ryzyka, jakie stanowiłoby dla równowagi tego dziecka rozłąka z tym ostatnim”[25].

65. Uważam, że zasady te znajdują zastosowanie w równym stopniu do sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, w której skuteczność (effet utile) obywatelstwa Unii wymaga, aby dziecko nie było pozbawione prawa do przemieszczania się i pobytu na terytorium państwa członkowskiego, którego jest obywatelem, gdyby jego rodzicowi, będącemu obywatelem państwa trzeciego, odmówiono przyznania prawa pobytu w odnośnym państwie członkowskim.

66. Wynika z tego, że chociaż okoliczności, na które powołuje się sąd odsyłający, dotyczące roli i zaangażowania z jednej strony drugiego rodzica, będącego obywatelem Unii, a z drugiej strony babci ze strony matki dziecka, będącej obywatelką państwa trzeciego, mogą stanowić silne poszlaki w odniesieniu do sytuacji rodzinnej dziecka, to nie są one wystarczające do stwierdzenia, że między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a dzieckiem będącym obywatelem Unii nie istnieje stosunek zależności, który w przypadku takiej odmowy pozbawiłby je możliwości korzystania z praw wynikających ze statusu obywatela. Takie stwierdzenie musi być oparte na kryteriach, które Trybunał określił w wyroku Chavez-Vilchez i in. W sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, w której wydaje się, że babcia za strony matki dziecka wydawała się sprawować faktyczną codzienną opiekę nad dzieckiem przez pierwsze dziesięć lat jego życia, należy również wziąć pod uwagę stopień więzi uczuciowej dziecka z babcią ze strony matki oraz ryzyko, jakie dla jego równowagi może stanowić oddzielenie dziecka od babci ze strony matki.

67. W drugiej kolejności czynnikiem decydującym jest moment powstania stosunku zależności, a w szczególności moment, od którego rodzic będący obywatelem państwa trzeciego sprawował faktyczną codzienną opiekę nad swoim dzieckiem będącym obywatelem Unii. W istocie nie mam wątpliwości, że związek ten musi istnieć w kraju, w którym przebywa dziecko będące obywatelem Unii, przynajmniej w chwili, gdy rodzic będący obywatelem państwa trzeciego ubiega się o pochodne prawo pobytu w tym państwie.

[24] Punkt 71 tego wyroku. Wyróżnienie moje.

[25] Zobacz również wyrok K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii) (pkt 72).

68. W niniejszym przypadku sąd odsyłający dokonuje rozróżnienia między sytuacją poprzedzającą złożenie wniosku o przyznanie prawa pobytu, sytuacją poprzedzającą wydanie decyzji o oddaleniu wniosku i, wreszcie, sytuacją poprzedzającą wydanie orzeczenia w przedmiocie skargi sądowej złożonej na decyzję o oddaleniu wniosku. Sąd wyraża w ten sposób troskę o to, by stosunek zależności, jaki łączy dziecko będące obywatelem Unii z rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego, był rzeczywisty i nie został nawiązany wyłącznie w celu uzyskania pochodnego prawa pobytu na podstawie postanowień art. 20 TFUE.

69. W tym względzie należy zauważyć, że w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym okres poprzedzający złożenie wniosku o przyznanie prawa pobytu oraz okres poprzedzający wydanie decyzji oddalającej wniosek odpowiadają okresom, w których dziecko będące obywatelem Unii i jego rodzic będący obywatelem państwa trzeciego nie zamieszkiwali wspólnie ani nie przebywali razem w tym samym państwie, ponieważ dziecko to było wychowywane w Tajlandii przez babkę ze strony matki, podczas gdy jego matka zamieszkiwała w Niderlandach. Chociaż Trybunał stwierdził w wyroku z dnia 6 grudnia 2012 r., O i in.[26], oraz w wyroku K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii), że chociaż, aby stwierdzić istnienie stosunku zależności między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a małoletnim dzieckiem będącym obywatelem Unii nie jest konieczne, aby zamieszkiwali oni wspólnie ze sobą, to jednak wspólne zamieszkiwanie pozostaje czynnikiem o szczególnym znaczeniu, w szczególności w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której oprócz tego, że rodzic ten nie zamieszkuje wspólnie z dzieckiem, przebywa on w innym państwie, na innym kontynencie, tak że z założenia nie mógł w tych okresach sprawować faktycznej codziennej opieki nad dzieckiem.

70. Tymczasem zgodnie z orzecznictwem Trybunału istnienie więzi rodzinnej, czy to natury biologicznej, czy prawnej, między małoletnim obywatelem Unii a jego rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego nie stanowi wystarczającego uzasadnienia dla przyznania temu rodzicowi na gruncie art. 20 TFUE pochodnego prawa pobytu na terytorium państwa członkowskiego, którego małoletnie dziecko jest obywatelem[27].

71. Jeśli chodzi natomiast o sytuację sprzed skargi na decyzję o oddaleniu wniosku, to odpowiada ona okresowi, w którym w życiu rodzinnym dziecka mogły zajść zmiany, w szczególności w wyniku powrotu rodzica z państwa trzeciego, co należy wziąć pod uwagę. Tak więc, biorąc pod uwagę ograniczenia czasowe wynikające z wniesienia skargi sądowej, wydaje mi się, że właściwy sąd krajowy jest zobowiązany do zbadania, w chwili podejmowania decyzji w sprawie wniosku o przyznanie pobytu złożonego przez obywatela państwa trzeciego, czy od czasu wykonania nakazu powrotu okoliczności faktyczne nie zmieniły się w taki sposób, że między dzieckiem a jego matką mógł powstać stosunek zależności. W tym kontekście w celu uniknięcia wszelkich nadużyć wydaje mi się również konieczne, aby sąd ten upewnił się w świetle szczególnych okoliczności sprawy, że obywatel państwa trzeciego sprawuje nad dzieckiem faktyczną opiekę w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym w kontekście rzeczywistego i stabilnego życia rodzinnego.

72. W świetle tych rozważań proponuję zatem Trybunałowi, by orzekł, że art. 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, iż w sytuacji, w której obywatel państwa trzeciego będący rodzicem małoletniego dziecka będącego obywatelem Unii składa wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu w państwie członkowskim, którego dziecko jest obywatelem i do którego zamierza się przemieścić w celu pobytu w tym państwie, moment, od którego rodzic będący obywatelem

[26] C-356/11 i C-357/11, EU:C:2012:776.

[27] Zobacz wyrok K.A. i in. (Łączenie rodzin w Belgii) (pkt 75).

państwa trzeciego sprawował nad swoim dzieckiem faktyczną codzienną opiekę, stanowi okoliczność decydującą dla oceny istnienia stosunku zależności między owym rodzicem a tym dzieckiem. Do właściwego organu krajowego należy ustalenie, z uwzględnieniem wszystkich szczególnych okoliczności sprawy, w jakim zakresie w momencie rozpatrywania jego wniosku ów rodzic sprawuje nad tym dzieckiem opiekę w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym, oraz upewnienie się, że opieka ta była sprawowana w kontekście rzeczywistego i stabilnego życia rodzinnego.

73. Natomiast okoliczność, że drugi rodzic, będący obywatelem Unii, oraz inny członek rodziny, będący obywatelem państwa trzeciego, sprawowali w przeszłości lub mogą sprawować w przyszłości opiekę nad dzieckiem w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym, nie pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a owym dzieckiem istnieje stosunek zależności tego rodzaju, że gdyby rodzicowi będącemu obywatelem państwa trzeciego odmówiono przyznania prawa pobytu w danym państwie członkowskim, dziecko zostałoby pozbawione prawa do przemieszczania się i pobytu w odnośnym państwie członkowskim.

IV. Wnioski

74. W świetle powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, by na pytania przedstawione przez rechtbank Den Haag, zittingsplaats Utrecht (sąd rejonowy w Hadze, ośrodek zamiejscowy w Ultrechcie, Niderlandy) odpowiedział następująco:

1) Artykuł 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie przepisom państwa członkowskiego, na mocy których obywatelowi państwa trzeciego będącemu rodzicem małoletniego dziecka, które jest obywatelem tego państwa, odmawia się pochodnego prawa pobytu na terytorium tego państwa, jeżeli dziecko to nigdy nie przebywało na terytorium Unii, ma miejsce zwykłego pobytu poza tym terytorium i nie zamierza korzystać z praw związanych ze statusem obywatela Unii przy wnoszeniu o umożliwienie wjazdu i pobytu w tym samym państwie członkowskim w towarzystwie owego rodzica, na którego utrzymaniu pozostaje.

2) Artykuł 20 TFUE należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, w której obywatel państwa trzeciego będący rodzicem małoletniego dziecka będącego obywatelem Unii składa wniosek o przyznanie pochodnego prawa pobytu w państwie członkowskim, którego dziecko jest obywatelem i do którego zamierza się przemieścić w celu pobytu, właściwy organ tego państwa członkowskiego jest zobowiązany ustalić, czy przemieszczenie owego dziecka leży w jego najlepszym interesie, zgodnie z art. 24 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Takie ustalenie musi, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, umożliwiać określenie ewentualnego wpływu takiego przemieszczenia na fizyczne i moralne dobro dziecka, jego sytuację materialną oraz jego relacje uczuciowe, rodzinne i społeczne. Ustalenie to musi być również oparte na dowodach, że przemieszczenie dziecka jest rzeczywiste, a pobyt dziecka w odnośnym państwie członkowskim nie ma w żadnym razie charakteru tymczasowego lub okazjonalnego i nie ma na celu wyłącznie uzyskania przez jednego z rodziców pochodnego dokumentu pobytowego na podstawie art. 20 TFUE.

   Jeśli chodzi o ocenę istnienia stosunku zależności mogącego skutkować powstaniem pochodnego prawa pobytu na podstawie art. 20 TFUE, czynnikiem decydującym jest moment, od którego rodzic będący obywatelem państwa trzeciego sprawował nad dzieckiem będącym obywatelem Unii faktyczną codzienną opiekę. Do właściwego organu krajowego należy

ustalenie, z uwzględnieniem wszystkich konkretnych okoliczności sprawy, w jakim zakresie w momencie rozpatrywania jego wniosku ów rodzic sprawuje nad tym dzieckiem opiekę w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym, oraz upewnienie się, że opieka ta była sprawowana w kontekście rzeczywistego i stabilnego życia rodzinnego.

Natomiast okoliczność, że drugi rodzic, będący obywatelem Unii, oraz inny członek rodziny, będący obywatelem państwa trzeciego, sprawowali w przeszłości lub mogą sprawować w przyszłości opiekę nad dzieckiem w aspekcie prawnym, finansowym lub uczuciowym, nie pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż między rodzicem będącym obywatelem państwa trzeciego a owym dzieckiem istnieje stosunek zależności tego rodzaju, że gdyby rodzicowi będącemu obywatelem państwa trzeciego odmówiono przyznania prawa pobytu w danym państwie członkowskim, dziecko zostałoby pozbawione prawa do przemieszczania się i pobytu w odnośnym państwie członkowskim.